

FORSØMT. Rust driver ned ad siden på en fodgængerbro, som fører hen over en socialistisk udgave af et bycenter. Omgivet af beton på alle sider kan man foretage sine indkøb i ro og mag. I baggrunden Hotel Cascade i Most, Tjekkiet.

FINSK INSPIRATION. Det centrale posthus i Skopje, Makedonien, er tegnet af Janko Konstantinov. Han arbejdede sammen med Alvar Aalto i Finland, men vendte i 1963 hjem til Skopje for at hjælpe med at genopbygge byen efter et katastrofalt jordskælv.

TUSINDEN. Store betondyr med overdimensionerede insektben er på march i Sankt Petersburg, Rusland.

NY IDEOLOGI. Et stormagasin i Dnipropetrovsk, Ukraine, er siden landets overgang til markedsøkonomi blevet overhængt med reklamer.

UFO. Radiotårnet i Riga, Letland, ligner marsboere fra H. G. Wells' 'Klodernes Kamp'.

og forfalder

forhindret, stiftede han bekendtskab med tendensen til at opfatte arkitekturen som en del af landenes kulturarv.

Dog mangler der ofte penge til at frede bygningerne.

Flyvende tallerkner

Modernisme var udbredt inden for arkitekturen på begge sider af Jerntæppet. Forskellen på den kapitalistiske og socialistiske modernisme var, at i vest var stilen forbundet med lav social status. I Danmark bedst illustreret med boligbyggerierne i Brøndby Strand ved København, Gellerup ved Aarhus og Vollsmose ved Odense, der alle blev opført i årene omkring 1970.

» Østblokken var der meget større blanding af mennesker med forskellige professioner og fra andre sociale klasser i denne slags byggeri«, siger Bezjak.

Bygningernes ofte særprægede og bombastiske udformning skyldes, at socialistiske politikere og arkitekter rent fysisk ville vise venner og fjender ideologiens overlegenhed: at den var bedst til at bringe menneskeheden ind i fremtiden. Den socialistiske modernisme skulle hjælpe til at gøre Utopia til virkelighed.

Socialismens arkitekter og ingeniører havde begrænsede typer materialer til rå-

41

byer i 20 lande har Roman Bezjak besøgt for at studere og skildre, hvordan eftertiden behandler nogle af perlerne i den socialistiske modernismes arkitektur.

dighed og kunne kun formgive og eksperimentere inden for styrets fastsatte rammer, forklarer Bezjak. Inden for disse relativt snævre rammer var der til gengæld frit slag, som tillod storhedsvanvid at møde fantasifuldhed og giver indtryk af, at betonelementerne blev sammenføjet med en ordentlig portion fremtidstro og optimisme. Nu skulle alle have gode boliger samt mulighed for at gå i teater, til koncerter og besøge store sportsbegivenheder.

Denne excess viser Bezjak blandt andet i sine billeder af vandtårnet i Dunaujvaros og sportsarenaen i Katowice, der med lethed kunne være flyvende tallerkner i en gammel science fiction-film.

Generelt er bygningerne i en sølle forfatning, hvilket til dels skyldes materialernes dårlige kvalitet, men også en udbredt modvilje mod at frede eller restaurere på grund af de modsatrettede følelser, de fremkalder. Mange af bygningerne på Bezjaks billeder er allerede revet ned. Dermed får hans arbejde også dokumentarisk værdi.

En ny form for hovmod

Bezjaks fotografere både det outrerede og almindelige. I modsætning til franskmændene Frédéric Chaubin, der gennem-

BLÅ BOG

ROMAN BEZJAK

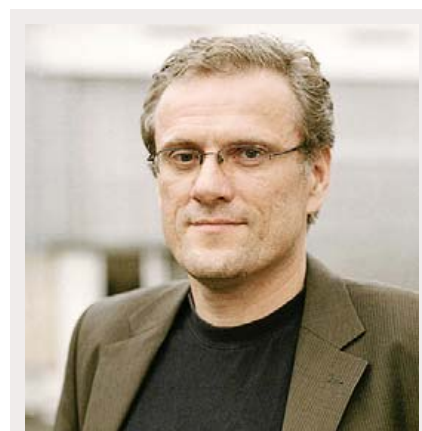

Foto: Tim Fuld

Professor i fotografi. Født i 1962 i Jugoslavien, nu Slovenien. Kom som treårig med sine forældre til Vesttyskland, hvor han voksede op. Roman Bezjak underviser på universitet i Bielefeld og bor i Hamburg. 1990-99 fotograferede han for Frankfurter Allgemeine Zeitung og interesserede sig særligt for Sydamerika og tidligere østbloklønde.

førte et lignende fotoprojekt for nylig udelukkende i det tidligere Sovjetunionen, er det ikke et mål i sig selv at skildre det eksotiske, anderledes og fremmedartede.

»Selv om der ikke indgår så mange personer i mine billeder, er jeg mere interesseret i menneskerne; hvordan de bor, og samfundet, de lever i«, siger fotografen.

Bezjak undgår nostalgisk at glorificere Østblokken. Samtidig er det vigtigt for ham at komme ud over den vestlige del af kontinentets fordomme om Østeuropa. Det lader sig gøre i kraft af hans omfattende rejser og indgående kendskab til landene, samt miljøet han færdes i, og motiverne han udvælger.

Konkret lykkes det via det flittigt brugte perspektiv i gadeniveau. Betragteren er ikke en turist på jagt efter det spektakulære, men en lokal beboer, der går forbi hver dag. Netop den lokales blik gennem Bezjaks linse giver mulighed for indlevelse og nuancer.

»Østeuropa kan ikke reduceres til blot en slags forsinket Vesteuropa, der lige skal lære det der med markedsøkonomi, som har bedst af at tilslutte sig os og indrette sine samfund i vores billede. Vestens overlegne indstilling indebar længe, at alt, der kom derovrefra, var socialt pre-

“

Østeuropa kan ikke reduceres til blot en slags forsinket Vesteuropa, der lige skal lære det der med markedsøkonomi
Roman Bezjak

kært, beskidt og dårligt. Og at deres måde at bygge på var at sammenligne med skrot«, siger Bezjak. Han synes at antyde med sine billeder, at det storhedsvanvid og hovmod, som den socialistiske modernisme også rummer, blot tager ny form, hvis den vestlige betragter ikke har øje for, at smag og identitet ikke er objektive størrelser, men snarere formet af socialisering, opdragelse og erfaring.

For den nutidige betragter på tyve års afstand af socialismen kan fotografierne ses som et vidnesbyrd om den lethed, hvormed en ideologi kan kollapse. En påmindelse, som måske er god at have i baghovedet i en tid med »spanske indignerede«, arabiske revolutioner, voldsomme optøjer i EU-landet Grækenland, Occupybevægelse og ulmende utilfredshed i Rusland.

ps@pol.dk

Et større udvalg af Roman Bezjaks billeder kan ses i Hamburg fra 21. januar til 17. marts på Robert Morat Galleri, Kleine Reichenstraße 1 – www.robertmorat.de

Roman Bezjaks bog med 76 farvebilleder hedder 'Socialist modernism – archeology of an era' og er udkommet på forlaget Hatje Cantz.